

Schoolbeleid voor smartphones

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1 Grondslagen voor beleidsontwikkeling.....	4
Smartphones kunnen het onderwijs ondersteunen.....	5
Smartphones hebben invloed, binnen en buiten school.....	8
Smartphones op school vragen om een brede blik.....	13
2 Stappenplan – van beleid naar praktijk.....	15
Stap 1: Bepaal de huidige stand van zaken.....	15
Stap 2: Organiseer gesprekken.....	16
Stap 3: Formuleer het beleid.....	18
Stap 4: Communiceer duidelijk.....	20
Stap 5: Zorg dat het beleid gedragen wordt en blijft.....	20
Stap 6: Evalueer het beleid en stel bij waar nodig.....	22
3 Zeven onmisbare tips.....	23
Tip 1: Besteed aandacht aan zelfreflectie, als onderdeel van digitale geletterdheid ..	23
Tip 2: Besteed aandacht aan zelfregulatie.....	25
Tip 3: Kijk verder dan de smartphone.....	26
Tip 4: Koppel het smartphonebeleid aan het socialeveiligheidsbeleid.....	27
Tip 5: Betrek leerlingen in een vroeg stadium.....	27
Tip 6: Bevorder het klassenmanagement van het team.....	29
Tip 7: Geef het goede voorbeeld.....	29
Slot.....	30
Bronnenlijst.....	31

Praktijkvoorbeelden

Sociale media op pauze.....	5
Routines in de klas.....	7
Geen smartphones, wel smartfoneles.....	11
Tijdens de les in de tas, vrij in de pauzes.....	17
Beleed bepalen aan de hand van een ethisch gesprek.....	21
Leerlingen een stem geven met smartphones.....	24
Onderdeel van het leven, onderdeel van de school.....	28

Inleiding

Scholen willen helderheid: hoe ga je het best om met smartphones op school? Helemaal verbieden, deels toestaan of toch helemaal toestaan? Wás het maar zo makkelijk. Want scholen ervaren naast nadelen, zoals afleiding en verstoring van de lessen, ook voordelen. Denk aan verlevendiging van de lessen met online quizzes, effectieve oefen-apps en de mogelijkheid om roosterwijzigingen en cijfers direct door te geven, of om snel iets online op te zoeken. De vraag is natuurlijk hoe zwaar de voordelen opwegen tegen de nadelen.

Het is lastig om op basis van onderzoek één antwoord te geven op de vraag wat smartphones doen met de leerresultaten van leerlingen. Wel is het duidelijk dat jongeren, net als volwassenen, niet kunnen multitasken, ook al vormen zij een op-en-top digitale generatie. Vrij – ongereguleerd – gebruik van smartphones tijdens de lessen, met afleiders als sociale media en berichtenverkeer, kan een negatief effect hebben op leerprestaties.

Hoe het ook zij, de smartphone is een onlosmakelijk onderdeel van het sociaal-maatschappelijk leven. Daar moeten scholen iets mee. Digitale geletterdheid is niet voor niets een basisvaardigheid: leerlingen moeten leren op een verantwoorde manier om te gaan met technologie, mobiel of niet.

Een afgewogen smartphonebeleid is daarom nodig. En scholen zullen moeten zorgen dat het geleefde beleid niet te ver afstaat van het papieren ideaal. Deze publicatie biedt schoolbestuurders, schoolleiders en leraren daar de handvatten voor. Deze zijn in de eerste plaats bedoeld voor het voortgezet onderwijs, maar ook andere onderwijssectoren kunnen er hun voordeel mee doen.

Leeswijzer

1. Grondslagen voor beleidsontwikkeling: belangrijke informatie op grond waarvan scholen smartphonebeleid kunnen ontwikkelen.
2. Stappenplan – van beleid naar praktijk: stapsgewijze instructies en suggesties voor het ontwikkelen van beleid.
3. Zeven onmisbare tips: aanvullende informatie om te komen tot smartphonebeleid.
4. Bronnenlijst: de geraadpleegde bronnen.

1 Grondslagen voor beleidsontwikkeling

Smartphones op school roepen veel discussie op. Zou er landelijk beleid moeten komen, of moet elke school/elk bestuur het beleid voor zichzelf bepalen? En is een strikt beleid beter voor de rust en de leeromgeving van leerlingen, of ontnemt dit juist hun kansen en mogelijkheden?

In verschillende landen werd onderzoek gedaan naar de effecten van een algeheel schoolverbod op smartphones. De uitkomsten van die onderzoeken zijn echter niet eenduidig. Uit Engels en Spaans onderzoek bleek dat een algeheel verbod op smartphones een verbetering van de leerprestaties opleverde, vooral voor leerlingen die al minder goed presteerden (Beland & Murphy, 2016; Beneito & Vicente-Chirivella, 2022). Resultaten uit Zweeds onderzoek laten daarentegen geen verschil in leerresultaten zien (Kessel, 2019). Het Nationaal Regieorgaan Onderzoek (NRO) merkt echter op dat het

hier ging om een verbod op gebruik, en niet om een verbod op bezit tijdens de lessen, wat het verschil zou kunnen verklaren (Kennisrotonde, 2023b).

Is er een rechte weg naar de ideale school met of zonder smartphones? Die lijkt er niet te zijn. Elke school is anders en maakt keuzes op basis van zijn eigen context. In elk geval doet het ertoe dat scholen helder, eenduidig beleid ontwikkelen. Duidelijkheid helpt leerlingen en leraren. Dan weten ze waar ze aan toe zijn. Hoe vind je een goede balans tussen wel of niet toestaan? Volgende informatie is onontbeerlijk om je oordeel op te baseren. Dit hoofdstuk biedt verschillende vormen van informatie die kunnen dienen als grondslagen voor beleidsontwikkeling.

Praktijkvoorbeeld

School: Berg en Boschcollege in Houten en scholen van de Veluwe Onderwijsgroep

Wie: Zwanyk de Ruijter en Suzanne van Dieren, docenten Kunsteducatie

Sociale media op pauze

Zwanyk de Ruijter en Suzanne van Dieren werken als docenten op het vmbo en volgen de master Kunsteducatie aan ArtEZ University of the Arts. In het kader van een studieproject bedachten zij het concept van de SLOW SCHOOL en de OFFLINE pauze.

“In de slow school beginnen we met de vraag: doen wij wat goed is voor onze leerlingen? Bijvoorbeeld: hoe houden we verbinding met elkaar en met de wereld? We nemen steeds meer waar dat leerlingen onthecht raken van hun directe omgeving: ze zijn 'uitgecheckt' met hun telefoon in hun hand. We merken dit vooral sinds de coronacrisis. En het is ook niet gek: leerlingen waren in die tijd meer verbonden met hun gezin en hun telefoon dan met de wereld op school. Nu merken we dat het moeilijk is om ze met actieve aandacht terug in de schoolwereld te krijgen.

“We zagen dat leerlingen buiten de lessen weinig contact hadden. Misschien hadden ze wel contact via de telefoons, maar het was in ieder geval voor ons niet goed zichtbaar. Daarom organiseren we op onze scholen één keer per week een offline pauze. Dit is een van de uitwerkingen van slow school. We reserveren een lokaal en we zorgen voor tosti's, spelletjes en muziek. Het is niet verplicht voor leerlingen om naar de offline pauzes te komen, toch is het een groot succes. Er komt een vaste groep leerlingen. We zien dat ze een andere vorm van contact aangaan, ook met volwassenen. Uit evaluaties komt naar voren dat de offline pauzes leerlingen een veilig gevoel geven en dat ze er zichzelf kunnen zijn. De telefoons zijn weg, dat is even ongemakkelijk. Maar we merken weer dat we op een meer aandachtige manier contact maken. Met onszelf, de ander en de wereld.”

Smartphones kunnen het onderwijs ondersteunen

Scholen en leraren gebruiken smartphones voor verschillende doeleinden:

Ondersteuning bij het leren

Smartphones worden door scholen ingezet in het leerproces. Uit onderzoek komt naar voren dat deze inzet onder goede omstandigheden kan bijdragen aan de ontwikkeling van kennis (Saab, 2023). Zo kan gestructureerd educatief gebruik van mobiele telefoons leiden tot een verbetering van leerprestaties (Wang et al., 2022). Smartphones bieden verschillende mogelijkheden om het leren te ondersteunen. Leerlingen kunnen onder andere baat hebben bij goed ontworpen leer-apps voor smartphones, ze kunnen er snel informatie mee opzoeken en ze kunnen zieke klasgenoten helpen door bijvoorbeeld het fotograferen van huiswerk (Crompton et al., 2017; Naismith et al., 2004). Leerlingen maken filmpjes van een practicum om het thuis nog eens goed terug te kijken, ze gebruiken de rekenmachine-app om een som uit te rekenen of ze zoeken snel een woord in een vreemde taal op.

Logistieke ondersteuning

Op veel scholen zijn de smartphones een onderdeel van de praktische infrastructuur. Scholen geven eenvoudig belangrijke informatie door, zoals roosterwijzigingen, huiswerk, lesuitval, cijfers en andere urgente mededelingen. Leerlingen kunnen hun telefoon gebruiken voor tweetrapsauthenticatie, om zo veiliger in te loggen op systemen. En zij kunnen met hun telefoon snel inloggen op de elektronische leeromgeving. Op sommige scholen gaan de kluisjes open met behulp van mobiele telefoons (LAKS, 2023).

De tabel hiernaast komt uit de position paper 'Effectiviteit van de mobiele telefoon in de les en randvoorwaarden voor effectief gebruik' van Nadira Saab, hoogleraar e-didactiek bij de Universiteit Leiden en strategisch adviseur bij Kennisnet. De tabel laat een aantal doelstellingen van smartphonegebruik op school zien en geeft verschillende voorbeelden bij die doelstellingen.

Hoe worden smartphones ingezet op school?

Doel	Voorbeelden
Organisatie van het onderwijs	Verbinden van de computer met internet Tweetrapsauthenticatie Bekijken van rooster(wijzigingen) Gebruiken van digitale leeromgeving
Ondersteuning van leerproces door leraar	Gebruiken van: Quizapps Apps met formatief doel Oefen-apps (bijvoorbeeld voor taalonderwijs) Begrip checken van leerlingen Feedback geven Presenteren van leer materiaal
Communicatie en interactie	Communiceren met leraren en/of leerlingen Samenwerken (bellen, videobellen, sociale media, berichten versturen) Samenwerken (bellen, videobellen, sociale media, berichten versturen)
Informatiebron voor leerlingen	Vertalen van woorden Opzoeken van plaatjes Lezen van aantekeningen Opzoeken van informatie op internet Gebruik van de rekenmachine-app Bekijken van instructie-/informatiefilmpjes op internet Foto/video maken van het bord
Creëren van producten door leerlingen	Maken en bewerken van foto's Opnemen en bewerken van video en/of geluid Maken van presentaties, podcasts, websites of blogs/vlogs Schrijven van teksten voor school
Vermijden van afleiding door leerlingen	Muziek luisteren met oortjes (bijvoorbeeld tijdens zelfstandig werken)

Praktijkvoorbeeld

School: Alfrinkcollege in Deurne

Wie: Gert Verbrugghen, docent Engels

Routines in de klas

Gert Verbrugghen is docent Engels op het Alfrinkcollege in Deurne. Hij licht toe waarom smartphones bij hem op school niet zijn toegestaan. "De smartphone is afleiding: als je nadenkt over wat dat bliepje betekent, dan ben je niet aan het denken over de stof. Alleen al de aanwezigheid van een telefoon heeft invloed op je werkgeheugen. En dat werkgeheugen heb je nodig voor leren."

De school zet sterk in op routines. De smartphone meteen bij aankomst op school in de kluis leggen, is één van die routines. "Routines zorgen voor een focus op leren. Leerlingen hoeven niet meer na te denken over details: hoe kom ik de klas binnen, wat doe ik met mijn jas, waar moet ik gaan zitten, zal ik mijn telefoon pakken? Dat maakt ruimte vrij in hun hoofd, maar het scheelt ook effectieve lestijd, omdat je er

niet elke les op hoeft te handhaven. Het scheelt ook strijd met leerlingen, omdat de regels van tevoren duidelijk zijn en overal op school gelden."

Als leerlingen toch zichtbaar hun telefoon bij zich hebben, blijven ze de volgende dag 50 minuten na. Volgens Verbrugghen heeft het een meerwaarde dat de telefoons ook verboden zijn tussen de lessen door. "Het voorkomt dat elke leraar aan het begin van de les opnieuw de strijd moet aangaan. Bovendien gebeuren er dingen op de telefoons die onrust veroorzaken, en die onrust komt anders na elke pauze mee de klas in." Maar moeten de leerlingen dan niet leren omgaan met de smartphones? Zeker, stelt Verbrugghen. "Maar daar heb je geen telefoon voor nodig. Wij leren ze dat ze hem kunnen wegleggen. Dat is een van de grootste uitdagingen in de huidige tijd."

Regie in de klas

Leidraad voor Verbrugghen is het boek *Running the Room* van de Britse auteur Tom Bennett. Verbrugghen vertaalde het in het Nederlands: *Regie in de klas*. In dit boek wordt een aanpak voor klassenmanagement uitgelegd, onder andere gebaseerd op deze 'principes van het klaslokaal':

- ▶ Je moet kinderen leren hoe ze zich moeten gedragen.
- ▶ Onderwijs gedrag, vertel het niet alleen.
- ▶ Zorg dat het voor de leerlingen makkelijk is om zich goed te gedragen en moeilijk om dit niet te doen.
- ▶ Goede relaties worden gebouwd op structuur en hoge verwachtingen.
- ▶ Consistentie ligt aan de basis van alle gewoonten.

Smartphones hebben invloed, binnen en buiten school

De invloed van smartphones op jongeren is groot en dat uit zich op verschillende manieren. Scholen voelen zich doorgaans verantwoordelijk, ook als de invloed niet volledig binnen het bereik van de school ligt.

Motivatie en betrokkenheid

Uit onderzoek blijkt dat mobiele technologie een positieve invloed kan hebben op de motivatie van leerlingen, op hun betrokkenheid en interactie met andere leerlingen (Saab, 2023; Wang et al, 2022). Het gebruik van de smartphone (net als het gebruik van andere mobiele technologie) sluit aan bij de belevingswereld van leerlingen en kan de lessen dynamischer, aanschouwelijker en interactiever maken. Bijvoorbeeld als leerlingen bij exacte vakken experimenten moeten uitvoeren en deze met filmpjes vastleggen, of wanneer zij voor Nederlands samen in een online tool een debat voeren. Of als de school aan de slag gaat met een augmented-reality-speurtocht in de buurt met leraren en leerlingen, het maken van een schooljournaal, of een documentairefestival.

Afleiding

Veel apps op smartphones zijn zo ontworpen dat ze de aandacht vasthouden. Denk aan de populaire app TikTok [zie kader 'Technologie en aandacht']. Niet alleen jongeren zijn gevoelig voor de prikkels van de smartphone, ook veel volwassenen worstelen hiermee. Voor jongeren is het een extra punt van aandacht, omdat zij minder impulscontrole hebben en extra gevoelig zijn voor beloning (Schreuders et al., 2018; Braams, 2015).

Overmatig smartphonegebruik kan het leren in de weg zitten, doordat leerlingen minder rustperiodes ('wakker uitrusten') ervaren die de hersenen de kans geven om uit te rusten (Kirschner, 2023). Daarnaast nodigt de smartphone uit tot 'multitasking'. Leerlingen luisteren bijvoorbeeld naar de leraar en kijken ondertussen even op hun telefoon. Of zij werken voor zichzelf en sturen onder hun tafel snel een berichtje.

Uit onderzoek blijkt dat mensen, ook jongeren, niet in staat zijn om te multitasken tijdens het bewust verwerken van informatie. In het meest gunstige geval kan iemand heel snel wisselen tussen de verschillende taken die aandacht vragen (Kirschner & De Bruyckere, 2017). Volgens de onderzoekers Kirschner en De Bruyckere kan overmatig multitasken ervoor zorgen dat mensen het vermogen verliezen om zich te focussen op één taak. Er zijn aanwijzingen uit onderzoek dat alleen al de aanwezigheid van een smartphone invloed kan hebben op iemands cognitieve vermogen (Ward et al., 2017).

Uit onderzoek komen aanwijzingen naar voren dat smartphones op school kunnen samenhangen met slechtere leerresultaten, hoewel een oorzakelijk verband niet is aangetoond (Kennisrotonde, 2023b). De afleiding wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt door apps (onder andere sociale media en games) en notificaties. Nederlands onderzoek laat zien dat het gebruik van sociale media bij het merendeel van de jongeren leidt tot afleiding (Siebers et al., 2021). Uit Engels onderzoek uit 2016 bleek dat vooral de groep slechter presterende leerlingen last hebben van de afleiding van telefoons (Beland & Murphy, 2016), waar dit effect er niet was op de groep leerlingen die over het algemeen al bovengemiddeld

presteerden. Een recenter onderzoek uit Oostenrijk vond echter geen verband met het gebruik van sociale media en de intelligentie, woordenschat en spellingsvaardigheden van jongeren (Stieger & Wunderl, 2022).

Het NRO stelt dat er weinig kans lijkt op afleiding bij gestructureerd gebruik van ict in de les: 'Gestructureerd wil zeggen dat apps op de telefoon of laptop/tablet ter ondersteuning van het leerproces dienen, bijvoorbeeld: oefeningen doen, vragen beantwoorden, in kleine groepjes opdrachten doen voor een project, e.d.' (Kennisrotonde, 2023b; Kennisrotonde 2019).

Al met al is het lastig om op basis van onderzoek harde uitspraken te doen over de mate waarin afleiding door smartphones leidt tot slechtere leerresultaten. Wel is het in de praktijk duidelijk dat veel scholen afleiding door smartphones in de klas als een probleem ervaren.

Technologie en aandacht

Veel socialmedia-apps zijn ontworpen om mensen aan het scherm gekluisterd te houden. Alleen als je blijft kijken, worden de afzenders er beter van. Door de jaren heen zijn bedrijven nog gewiekster geworden in het vangen van aandacht. Hoe ver dat gaat, bewijst TikTok Now, een feature van TikTok, die jongeren uitdaagt terug te komen naar de app. Dat gaat als volgt: voegen jongeren in een timeframe van drie minuten bewegend beeld toe, dan worden ze beloond met toegang tot video's die anders verborgen blijven. De oproep van TikTok om dit te doen, komt op onaangekondigde momenten; 's avonds in bed, overdag in

de schoolpauze, tijdens de les, et cetera. TikTok Now is het commerciële antwoord van TikTok op de vergelijkbare populaire app BeReal, die jongeren op willekeurige momenten vraagt om een foto te posten van wat ze aan het doen zijn. Dit is bij jongeren buitengewoon populair.

Schoolklimaat

Smartphones kunnen invloed hebben op het schoolklimaat, bijvoorbeeld als leerlingen in de klas filmen en die filmpjes op internet belanden. Pesten gebeurt allang niet meer alleen offline; vervelende grappen en berichtjes komen ook binnen via de telefoon. Online pesters hebben een groter bereik met mogelijk grote gevolgen. Denk aan naaktfoto's of bewerkte foto's of filmpjes die op grote schaal worden verspreid. Maar ook subtieler kan er worden gepest, door klasgenoten met gekke namen in een Kahoot belachelijk te maken of via WhatsApp in de groepschat.

Smartphones verbieden zal er echter niet toe leiden dat het pesten stopt. Het pesten gebeurt ook dan wel: zonder telefoons tijdens schooluren en mét erbuiten. De onrust komt nog steeds de school binnen. Wel geven scholen met een verbod aan dat het sociale klimaat en de relaties tussen leerlingen beter zijn geworden. Uit Spaans onderzoek bleek dat het aantal pestmeldingen daalde in regio's met een smartphoneverbod op school (Kennisrotonde, 2023a). Al met al zullen digitale omgangsvormen en pesten in al zijn verschillende varianten onderwerp van aandacht en gesprek moeten zijn op school.

De aanwezigheid van telefoons heeft niet alleen invloed op de veiligheid van leerlingen, maar ook op die van leraren. Wat doe je als je als leraar gefilmd wordt terwijl je het niet doorhebt en die beelden later de school rondgaan? Soms gaat het om beelden van leraren die moeite hebben om orde te houden, of die net zijn gefilmd toen ze een verkeerde inschatting maakten. Dat kan behoorlijk kwetsbaar maken, zeker in het geval van beginnende docenten.

Over onderzoek naar smartphones in het onderwijs

Onderzoeken naar smartphones in het onderwijs zijn van verschillende aard en in diverse contexten uitgevoerd. De studies die effecten suggereren laten vooral correlaties (samenhang) zien, maar geen oorzakelijke verbanden. Daarnaast worden het gebruik van smartphones en de effecten op jongeren vaak eenzijdig gemeten zonder andere factoren in beeld te brengen die mogelijk invloed op de uitkomsten kunnen hebben. Bovendien zijn er grote verschillen, tussen scholen, leraren en leerlingen. Het onderzoek naar de effecten van smartphonegebruik is wel degelijk waardevol, maar we kunnen er niet zomaar harde conclusies aan verbinden.

Praktijkvoorbeeld

School: Daniël de Brouwerschool in Wilp

Wie: Anneke Huiskamp, directeur

Geen smartphones, wel smartphoneles

De Daniël de Brouwerschool, een katholieke regioschool voor ZML-onderwijs SO/VSO in Wilp, heeft het gebruik van smartphones bewust aan banden gelegd. Maar er wordt wél les over gegeven. Directeur Anneke Huiskamp legt uit: “We hebben op school mobiele telefoons tussen 8:30 uur en 15:15 uur verboden. Ze gaan uit zodra de leerlingen het plein opkomen en mogen aan het eind van de dag weer aan, als de leerlingen het plein af gaan. Teamleden doen ook mee, zij gebruiken de telefoon overdag ook niet. Hoogstens in de pauze, als het echt nodig is, en dan uit het zicht van leerlingen. De reden hiervoor is dat wij sociaal contact tijdens schooltijd willen stimuleren: samen praten, samen een spelletje doen, samen tekenen. Het gaat ons erom dat leerlingen elkaar ontmoeten en hun sociale vaardigheden oefenen, zodat zij in hun latere leven gemakkelijker op mensen afstappen en weten hoe ze contact kunnen maken.

Onze leerlingen ontmoeten in hun vrije tijd namelijk niet zoveel medeleerlingen; vaak wonen ze niet dicht bij elkaar in de buurt. Als school willen we daarom een ontmoetingsplek zijn.”

Een andere reden voor de school om smartphones te verbieden is dat de leerlingen met smartphones zouden kunnen filmen en fotograferen in de kleedkamers bij gym, bij het douchen en na het zwemmen. “Ze zetten heel snel iets op internet en overzien de gevolgen niet. Dat is vaak al moeilijk voor normaal begaafde leerlingen, laat staan voor onze leerlingen. De gevolgen kunnen een heftige inbreuk hebben op het leven van de medeleerlingen. Daarom geven we wel lessen sociale media en leren leerlingen wat wel en niet kan, of hoort. Omgaan met sociale media betekent dat je controle hebt over je eigen denken, abstract kunt denken, oorzaak en gevolg kunt overzien en

jezelf kunt beheersen. Allemaal lastige dingen voor onze leerlingen, dat blijkt ook bij die lessen. Toch maken ze er in privé-situaties gebruik van. Want de smartphones hebben zeker ook een meerwaarde voor onze leerlingen: na schooltijd kun je contacten onderhouden met je schoolgenoten en zo een vriendschap opbouwen. Daarom bespreken wij het op onze school.”

Sociaal contact

Leerlingen gebruiken de smartphone veelvuldig voor sociaal contact. Eén op de drie leerlingen in het voortgezet onderwijs heeft gedurende bijna de hele dag intensief online contact met anderen (Kennisrotonde, 2023b). De smartphone is voor jongeren een navelstreng met familie, vrienden en klasgenoten. Ze sturen elkaar berichtjes, filmpjes en foto's in verschillende apps en gamen samen. Er wordt bijvoorbeeld online geschaakt in de pauze. Sociale media kunnen vriendschappen versterken (Pouwels et al., 2021). Tegelijkertijd zijn er zorgen over de invloed van smartphones op sociaal gedrag, hoewel scholen hier verschillende ervaringen mee hebben. Sommige scholen ervaren dat leerlingen vooral op hun telefoon kijken tijdens de pauzes; andere geven aan dat leerlingen zeker niet de hele tijd bezig zijn met hun smartphone.

Gezondheid

Uit Nederlands onderzoek blijkt dat het welzijn van 80 procent van de jongeren niet beïnvloed wordt door sociale media. Bij 10 procent van de jongeren heeft het gebruik van sociale media juist een positieve invloed op welzijn (Beyens et al., 2020; Valkenburg et al., 2021). Ook ander onderzoek laat zien dat een gematigd gebruik van schermen een positieve invloed kan hebben op mentaal welzijn (Pryzbylsky & Weinstein 2017). Maar bij 10 procent van de Nederlandse jongeren heeft sociale media een negatieve invloed op welzijn (Beyens et al., 2020; Valkenburg et al., 2021). Doorvertaald naar alle Nederlandse jongeren gaat het om ongeveer 100.000 jongeren die hinder onderkennen van hun socialemediagebruik. Er zijn onderzoeken waaruit

blijkt dat jongeren die depressieve gevoelens hebben, eerder overmatig gebruikmaken van sociale media. Het is alleen niet duidelijk of die depressieve gevoelens het gevolg zijn van vaak op sociale media kijken, of juist de oorzaak ervan (Hendriks, 2022).

Daarnaast zijn er zorgen over een relatie tussen ongezond eten, slechtere motorische vaardigheden en minder bewegen en toenomen schermgebruik. Ook hier is het lastig om het ongezonde gedrag direct te relateren aan smartphonegebruik. Wel is het duidelijk dat smartphonegebruik, vooral in de avond, slaap kan beïnvloeden en dat frequent schermgebruik samenhangt met bijziendheid (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2019; Williams et al., 2019).

In relatie tot beweging stelt de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving dat enkel het promoten van digitale onthouding jongeren niet zomaar meer zal laten bewegen: 'Het gaat ook om het creëren van een sociale én fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen [...]. Maar ook een toegankelijker sportaanbod en meer aandacht voor bewegen in het onderwijs helpt, [...] waarschijnlijk meer dan het verbieden van mobiele telefoons op school.' (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2023).

Smartphones op school vragen om een brede blik

Op de vraag of scholen smartphones wel of niet moeten toestaan op school, is geen pasklaar antwoord te geven. Wel is het duidelijk dat dit vraagstuk vraagt om een breed perspectief.

Smartphones en digitale geletterdheid

Scholen dragen bij aan de digitale geletterdheid van leerlingen. Goed leren omgaan met smartphones is hier een onderdeel van. Over wat dat precies betekent, er goed mee leren omgaan, is niet iedereen het eens. Hoe dan ook hebben leerlingen er nu en in de toekomst baat bij als zij effectief en efficiënt gebruik kunnen maken van de mogelijkheden van de smartphone. Bijvoorbeeld om gebruik te kunnen maken van apps als DigiD, om met zorgverleners te communiceren over hun gezondheid of om eenvoudig van openbaar vervoer gebruik te maken. Dit doel wordt alleen niet behaald door smartphones vrij toe te staan in de klas – eerder door gerichte lessen over het gebruik van de smartphone. Hiervoor zijn niet per se smartphones op school vereist.

Daarnaast moeten leerlingen leren hoe ze digitale afleiding kunnen weerstaan. Smartphones zijn een onlosmakelijk onderdeel van onze leefwereld geworden en vragen heel wat van de impulscontrole. Ook hier geldt dat smartphones toestaan in de lessen er niet zomaar voor zal zorgen dat leerlingen dit leren. Of wel, maar dan met vallen en opstaan, en het zal de een beter vergaan dan de ander. Het voeren van gesprekken en het aanbieden van gerichte oefeningen met impulscontrole, al dan niet met de smartphone erbij, is waarschijnlijk effectiever (Smits et al., 2022).

Niet alleen smartphones

De meeste middelbare scholen zetten ict in enige mate in. Leerlingen hebben een eigen laptop of tablet, of de school heeft devices beschikbaar. Ook deze apparaten kunnen afleiden. En dan zijn er ook nog smartwatches. Een breder beleid is dus wenselijk. Het vraagstuk van afleiding door sociale media en games is met een smartphoneverbod niet de wereld uit. Wel zijn er verschillende manieren om hiermee om te gaan. In het hoofdstuk *'Stappenplan – van beleid naar praktijk'* gaan we hier verder op in.

Het is een didactisch en een pedagogisch vraagstuk

Scholen staan voor de vraag wat smartphones doen met het leren van hun leerlingen. De beslissing om mobieltjes wel of niet toe te staan in specifieke situaties is dus een belangrijke didactische keuze. Maar omgaan met digitale afleiding op school is altijd ook een pedagogisch vraagstuk. Sociale media, op smartphones, maar ook op smartwatches, tablets en laptops, doen continu een beroep op de aandacht van de leerling.

Wat verstaat de school onder een veilig pedagogisch klimaat en hoe wordt de invloed van technologie daarop ervaren? Hoe creëert de school rust tijdens de lessen en buiten de lessen, met of zonder technologie? Hoe kijkt de school aan tegen wat het welzijn van leerlingen bevordert? Welke verantwoordelijkheid ziet de school op dit vlak voor zichzelf? Een pedagogische blik helpt de school om keuzes te maken, bijvoorbeeld voor wat er wel en niet wordt verkocht in de schoolkantine. Die pedagogische blik bepaalt ook de keuze voor hoe technologie een plaats krijgt op de school.

One size fits all bestaat niet

Het bovenstaande overzicht laat zien dat het niet eenduidig is wat de effecten zijn van smartphonegebruik op school. Ze zijn afhankelijk van bijvoorbeeld:

- ▶ de manier waarop de telefoon wordt gebruikt
- ▶ het type leerling
- ▶ de situatie waarin de telefoon wordt ingezet
- ▶ de voorbeeldfunctie van de leraren
- ▶ de consistentie van het beleid op de school

Wat goed werkt voor de bovenbouw hoeft niet te werken voor de onderbouw en andersom. Ook zijn er verschillen tussen schooltypen. Zo kan de smartphone voor leerlingen in het speciaal onderwijs een onmisbaar hulpmiddel zijn. En ook voor leerlingen die gevlucht zijn uit oorlogsgebieden en contact willen houden met familieleden gelden andere afwegingen [zie het kader 'Leerlingen een stem geven met smartphones' op pagina 24]. Er zijn aanwijzingen dat leerlingen die makkelijk leren minder last hebben van de afleiding van telefoons. Leerlingen die meer moeite hebben met leren zijn misschien eerder geholpen met strengere regels. Maar het hangt steeds van de context af. Daarom zijn er geen eenduidige uitspraken te doen als: "Smartphones op school zijn altijd slecht (of altijd goed) voor de leerprestaties." Daarnaast hangen keuzes af van de pedagogische en didactische visie van de school.

Stappenplan – van beleid naar praktijk

Hieronder volgt een stappenplan voor het ontwikkelen en naleven van schoolbeleid voor smartphones. Het woord ‘stappenplan’ wekt misschien de indruk dat succes verzekerd is als deze stappen worden gevolgd. Dat is niet wat we bedoelen. Dit stappenplan zet de stappen op een rij, die kunnen helpen tot meer structuur te komen.

Stap 1: Bepaal de huidige stand van zaken

Hoe wordt de smartphone op dit moment gebruikt? Onderstaande vragen kunnen je helpen om de huidige stand van zaken in beeld te brengen. Ga aan de hand van deze vragen in

gesprek met het schoolteam en liefst ook met de medezeggenschapsraad (MR). Houd daarbij de verschillende contexten in de gaten waarin de smartphone een rol kan spelen in de school (en die meteen ook een format voor het beleid en de bijbehorende rapportage kunnen leveren).

- ▶ Wat is de pedagogische visie van jullie school op technologie?
- ▶ Wat is het beleid rond digitalisering op school en in hoeverre maken smartphones daar deel van uit?
- ▶ In hoeverre gaan de pedagogische visie en het beleid rond digitalisering goed samen?
- ▶ In hoeverre gebruikt jullie school de smartphone voor het doorgeven van praktische informatie aan de leerlingen, bijvoorbeeld over het rooster, of door middel van pushberichten van Magister?

- ▶ Wat zijn de huidige schoolregels? In hoeverre worden die nageleefd?
- ▶ Zijn er leerlingen met smartwatches op school? Heeft jullie school dit voldoende in beeld?
- ▶ Welke afzonderlijke regels hanteren leraren – voor zover zij afwijken van de schoolregels, of als er (nog) geen schoolregels zijn?
- ▶ Gelden de smartphoneregels ook voor leraren? Waarom wel/niet?
- ▶ Bij welke vakken of activiteiten wordt de smartphone ingezet als didactisch middel en hoe gebeurt dat dan?
- ▶ In hoeverre kunnen deze didactische activiteiten ook op tablets en laptops worden uitgevoerd?
- ▶ Staat jullie school toe dat leerlingen muziek luisteren tijdens het zelfstandig werken?
- ▶ Is jullie school goed bekend met de digitale leefwereld van de leerlingen?
- ▶ Hoe kijkt het team aan tegen verantwoordelijk gedrag in de digitale wereld?
- ▶ Is het rustig en veilig in de klaslokalen, gaat iedereen goed en prettig met elkaar om? Wat is de invloed van de smartphone, positief en negatief?
- ▶ Hoe staan de leerlingen tegenover hun eigen smartphone-gebruik?
- ▶ Zijn ouders en leerlingen geraadpleegd? Zo ja, hoe kijken zij aan tegen het toestaan of verbieden van smartphones op school?

Let op: de voornaamste reden voor een gedegen inventarisatie vooraf van jouw eigen situatie is om je ervan te verzekeren dat het smartphonebeleid aansluit bij de visie van jouw school op onderwijs. Er zijn veel verschillen tussen scholen (qua onderwijssoort en karakter) en tussen leerlingen onderling. Een school voor speciaal onderwijs kan bijvoorbeeld andere afwegingen maken dan een school voor regulier onderwijs. Zie ook: *'One size fits all bestaat niet'*.

Stap 2: Organiseer gesprekken

Om tot een afgewogen, helder en handhaafbaar smartphonebeleid te komen, is het verstandig om eerst te praten met alle betrokkenen. Misschien is er al beleid en is een aanpassing nodig. Ook dan zijn weer gesprekken nodig.

Welke zorgen en wensen leven er? Wat zouden de betrokkenen het liefste willen? Zo vergroot je het draagvlak voor het toekomstige beleid en kom je erachter welke regels wel of niet te handhaven zijn. Deze gesprekken voorkomen dat je in de val van *'one size fits all'* trapt (alle scholen en alle leerlingen zijn anders), of dat persoonlijke voorkeuren een doorslaggevende rol gaan spelen.

Praktijkvoorbeeld

School: Christelijke Scholengemeenschap Buitenveldert in Amsterdam

Wie: Judith van der Boom, directeur

Tijdens de les in de tas, vrij in de pauzes

De Christelijke Scholengemeenschap Buitenveldert in Amsterdam is een school voor mavo, havo en vwo met ongeveer 850 leerlingen. Op de school gaan de smartphones in elke les in de telefoontas en mogen ze er alleen uit als ze in de les worden gebruikt. Directeur Judith van der Boom licht het beleid toe. “Bij aanvang van elke les doen alle leerlingen hun mobiel in de telefoontas. Alleen als de docent dat aangeeft mogen ze worden gebruikt, bijvoorbeeld voor Kahoot of Mentimeter. Als leerlingen zich er niet aan houden, wordt de telefoon ingenomen en kun je die na schooltijd ophalen. We willen – net zoals alle scholen – dat leerlingen actief bezig zijn met de les, dat ze opletten en meedoen. En niet dat ze met andere zaken bezig zijn.”

In de pauzes mogen leerlingen hun telefoon gewoon gebruiken. Van der Boom ziet daarbij geen afname in sociaal gedrag. “Het is niet zo dat alle leerlingen de hele pauze op hun mobiel zitten, dat beeld geeft de media nog weleens. Natuurlijk zijn ze ermee bezig, maar ze gaan ook naar buiten, doen spelletjes, praten met elkaar. En als ze op een telefoon zitten, laten ze vaak dingen aan elkaar zien.” Aan goede handhaving wordt met elkaar nog gewerkt. Het blijkt wel tijd en energie van leraren te kosten om het goed vol te houden. Maar de school blijft het gesprek aangaan, zodat de aandacht niet verslapt.

Van der Boom ziet niet zoveel in een geheel verbod. “Persoonlijk vind ik dat een

ingewikkelde discussie. We gebruiken de telefoon voor heel veel facetten van ons leven, vanuit welke visie ga je dan een verbod instellen? Op welke manier leer je leerlingen dan om hiermee om te gaan? Een verbod zou ik alleen overwegen om het pedagogisch klimaat te verbeteren, niet omdat mensen zeggen dat de telefoon slecht is voor kinderen.”

Dit praktijkvoorbeeld verscheen in uitgebreidere vorm op de [*website van de VO-raad*](#).

Hoe organiseer je die gesprekken?

- ▶ Stel een werkgroep in met verschillende afgevaardigden uit de school en schakel eventueel de hulp van een (externe) adviseur in.
- ▶ Schoolleiders kunnen het onderwerp bespreken in het overleg met de teamleiders.
- ▶ Teamleiders kunnen het onderwerp bespreken in het overleg met hun collega's.
- ▶ De MR is een handige plek om ouders bij het besluit te betrekken. Het doel van die gesprekken is het formuleren van gezamenlijke uitgangspunten en afspraken rond het gebruik van smartphones in de klas. Tegelijkertijd kan het schoolteam tijdens de gesprekken van elkaar leren en ervaringen uitwisselen.

Vragen die tijdens de gesprekken aan bod kunnen komen, zijn:

- ▶ *Waar loop je tegenaan met smartphones in de klas en hoe praat je daarover met je leidinggevendenden, je collega's, leerlingen en eventueel de ouders?*
- ▶ *Hoe denk je over afleiding, stiekem YouTube- of TikTok-filmpjes kijken, online gokken, het filmen van explosieve situaties in de klas, gedoe in WhatsApp-groepen en sexting? Hoe praat je daarover met leerlingen?*
- ▶ *Welke didactische werkvormen met smartphones werken wel en welke niet?*
- ▶ *Welke regels werken wel en welke niet?*
- ▶ *Is er verschil tussen leraren en zo ja, op welke manier?*
- ▶ *Is er een verschil tussen ervaren en onervaren leraren?*
- ▶ *Wat zijn de positieve ervaringen met smartphonegebruik op school en in hoeverre zou je die eventueel willen uitbreiden?*
- ▶ *Wat zijn de negatieve ervaringen met smartphonegebruik op school en hoe zou je die willen minimaliseren?*

Gesprekken met de leerlingen kunnen tot verrassende inzichten leiden. Soms vinden leerlingen bijvoorbeeld dat de regels op school best wel wat strenger mogen. Leerlingen accepteren regels bovendien makkelijker als ze zelf hebben meegewerkt aan het opstellen ervan.

Na de gesprekken heb je een beter beeld van hoe het smartphone-beleid eruit kan zien. Welke beperkingen ga je stellen, welke ruimte ga je geven en waarom?

Stap 3: Formuleer het beleid

Wanneer kun je overgaan tot het formuleren van beleid? Vaak werkt een pragmatische aanpak. Op een bepaald punt is het goed om op basis van alle input een knoop door te hakken. Wat worden de mogelijkheden en wat de beperkingen? Welke regels gaan er gelden? Welke sancties gelden er bij overtreding van de regels? Dit kan de rol van de schoolleider zijn of van een speciaal aangewezen team. Vervolgens moet er ruimte blijven voor suggesties en andere geluiden, en kan het beleid gaandeweg op basis van de ervaringen worden aangepast en aangescherpt.

Het is het effectiefst om een schoolbreed beleid te hanteren voor het gebruik van smartphones (en soortgelijke apparaten als smartwatches) op school. Daarmee voorkom je dat leraren onderling verschillende regels handhaven. Zij staan dan ook sterker bij conflicten over smartphones in de klas. Los van de precieze invulling van het beleid geldt altijd één basisregel: wees helder en duidelijk. Scholen die naar tevredenheid met bepaald beleid werken, noemen duidelijke regels en duidelijke consequenties als succesfactoren.

Mogelijke scenario's:

- ▶ Een smartphonevrije school, anders gezegd: een totaalverbod – leerlingen mogen hun telefoon niet bij zich dragen binnen de school, of moeten hem bij binnenkomst inleveren. Thuis of in de kluis, heet dit ook wel. Leerlingen moeten ook hun smartwatches inleveren.
- ▶ Bewust géén schoolbrede regels – alle leraren hebben eigen regels. In het algemeen wordt dit afgeraden, omdat schoolbrede afspraken waar iedereen zich aan houdt het effectiefst zijn. Maar het kan natuurlijk wel. Zorg er dan voor dat leraren hun regels heel duidelijk uitleggen aan leerlingen.
- ▶ Tussenvarianten – telefoons zijn toegestaan in specifieke gevallen.
 - ▶ *Scholen kunnen ervoor kiezen om telefoons toe te staan in de klas (in de eigen tas of op tafel). De leraar bepaalt wanneer leerlingen hun telefoon er wel of niet bij mogen hebben.*
 - ▶ *Een variant die zeer populair is op scholen, is het gebruik van telefoontassen in het klaslokaal. Dit is een tas met vakjes waar leerlingen hun telefoon (of smartwatch) in stoppen bij aanvang van de les. Ook andere middelen zijn inmiddels op de markt, zoals 't Zakkie. Als de docent de telefoon wil inzetten in de les, kunnen leerlingen hem eruit pakken. Houd er hierbij rekening mee dat leerlingen neptelefoons kunnen inleveren, zoals hun oude telefoon, terwijl ze hun huidige smartphone nog steeds bij zich houden. Het is lastig om te controleren of alle leerlingen hun telefoon hebben afgegeven, maar als ze hem alsnog tevoorschijn halen en er zichtbaar iets mee doen, blijkt dááruit de overtreding van de schoolregel.*

- ▶ *Op sommige scholen leggen leerlingen hun telefoon of smartwatch in hun kluisje, zodat de telefoons de lessen niet kunnen verstoren. Als de leraar de telefoon wil inzetten in de les, mogen de leerlingen hem pakken.*
- ▶ *Scholen kunnen er ook voor kiezen om strenger te zijn op smartphonegebruik in de lagere leerjaren en een soepeler beleid te hanteren voor oudere leerlingen.*

Aandacht voor beginnende leraren, klassenmanagement en context

Geef bij het formuleren van het beleid specifiek aandacht aan de positie van beginnende leraren. Ondersteunt en helpt het beleid hen voldoende bij het klassenmanagement? Heb ook aandacht voor uitzonderingsgevallen. Duidelijk beleid is goed, maar het moet niet rigide worden. Voor sommige leerlingen, al dan niet met bepaalde ondersteuningsbehoeften, kunnen uitzonderingen gelden, bijvoorbeeld als zij met hun smartphone beter kunnen deelnemen aan de les of zich veiliger voelen op school.

Houd bij het bepalen van het smartphonebeleid ook rekening met de verschillende schoolcontexten waarin de smartphone wordt gebruikt. Als je telefoons bijvoorbeeld niet toestaat op school, zul je de leerlingen via andere kanalen moeten informeren over zaken als lesuitval. Als de kluisjes alleen kunnen worden geopend met smartphones, moeten deze vervangen worden. En als de school werkt met tweetrapsauthenticatie via smartphones bij het inloggen, vraagt dit om andere veiligheidsmaatregelen, of om inloggen vóór de schooldag.

Tot slot zullen leerlingen mogelijk moeten wennen, aan pauzes zonder smartphone. Sommige scholen kiezen er daarom voor het extra gezellig te maken, met tafeltennistafels, tafelvoetbal en bordspellen.

Stap 4: Communiceer duidelijk

Het beleid zélf moet niet alleen helder en duidelijk zijn, maar moet ook helder en duidelijk worden gecommuniceerd. Beschrijf het in ieder geval in de schoolgids en in het schoolreglement. Laat leraren en leerlingen, maar ook ouders weten wat het smartphonebeleid is. Uiteraard is heldere communicatie ook noodzakelijk als er wordt besloten om van beleid te veranderen.

Wees verder helder over de sancties bij het overtreden van de regels. Als de sancties niet duidelijk zijn beschreven, dan kun je er moeilijk een beroep op doen en wordt de handhaving onnodig ingewikkeld. Vergeet ook niet om de mogelijkheden voor leerlingen om in beroep te gaan tegen een sanctie te vermelden.

Houd er rekening mee dat ouders en/of leerlingen via sociale media hun beklag doen over de gemaakte keuzes. Ook al is dat maar een minderheid, de school kan er behoorlijk last van hebben. Alleen al hierop voorbereid zijn, kan helpen om goed met de situatie om te gaan.

Stap 5: Zorg dat het beleid gedragen wordt en blijft

Als het beleid eenmaal is vastgesteld en gecommuniceerd, volgt de belangrijkste stap: de uitvoering in de praktijk. Hierbij gaat het er vooral om dat de gemaakte afspraken worden gehandhaafd en dat iedereen zich aan de afspraken houdt. Houd hierbij rekening met het volgende:

Beleid moet levend worden en gedragsverandering kost tijd. Waarschijnlijk gaat dit met vallen en opstaan. Aan nieuwe regels zal niet iedereen zich (direct) houden.

Werk aan een cultuur waarin het normaal en oké is om elkaar op de gemaakte afspraken aan te spreken. En ruim momenten in (bijvoorbeeld na een vakantie) om opnieuw met elkaar te bespreken en benadrukken waarom voor het beleid gekozen is.

Maak ruimte om nieuwe ouders en leerlingen bij te praten over het gekozen beleid. Dit werkt beter dan het beleid simpelweg meedelen. Scholen zeggen dat het goed werkt in de communicatie om helder uit te leggen waarom er voor bepaald beleid is gekozen.

Sowieso is het verstandig ouders te blijven betrekken. Hun kinderen laten zich ook thuis door digitale afleiding van hun werk houden. Ouderavonden, tips om te focussen in bijvoorbeeld de nieuwsbief dragen de gezamenlijke verantwoordelijkheid uit.

Praktijkvoorbeeld

School: X11 in Utrecht

Wie: Marco Gordijn, docent Innovatie Prototyping

Beleid bepalen aan de hand van een ethisch gesprek

X11 is een school voor vmbo en havo in Utrecht. De school is gericht op media en vormgeving. Leerlingen leren er vormgeven, grafisch ontwerpen en digitale media in te zetten. De school werkt dus ook veel digitaal. Toch kwam het smartphonebeleid op de agenda, omdat docenten een toenemende onrust door de apparaten opmerkten. Met behulp van *Het Ethiekkompas* voerde het schoolteam een ethisch gesprek. De vraag 'Is het goed om smartphones toe te staan op school?' was het startpunt. Vervolgens ging de groep in gesprek over wat voor hen belangrijke waarden zijn. Waarden als eigenheid, acceptatie, veiligheid, gezondheid en welbevinden, verantwoordelijkheid, autonomie en verbondenheid kwamen naar voren.

Marco Gordijn, docent Innovatie Prototyping op X11, vertelt dat dit hielp om het gesprek op het goede niveau te voeren. "Doordat je vanuit waarden een gesprek voert, ga je minder anekdotisch en vanuit je eigen lespraktijk kijken. Je stapt daar even uit: wat voor impact heeft het op het grotere geheel?" Vervolgens ging de groep aan de slag met het verzamelen van argumenten als antwoord op de vraag: 'Is het goed om smartphones toe te staan op school?' Dat deden ze op basis van voor hen belangrijke waarden. Bijvoorbeeld: 'Nee, want het zet de mentale gezondheid van leerlingen onder druk.' En: 'Ja, want de autonomie van leerlingen wordt geborgd, doordat zij zelf mogen bepalen hoe ze omgaan met hun mobiel.'

Tijdens het onderdeel 'waarden wegen' kwam de groep steeds dichterbij een conclusie: de smartphones zorgen voor te veel onrust en afleiding, maar de school voelt wel een sterke verantwoordelijkheid om leerlingen met de apparaten te leren omgaan. Het antwoord op de ethische vraag werd een voorlopig 'Nee, tenzij de voorwaarden om leerlingen hierbij goed te kunnen begeleiden op orde zijn.' Maar eerst wil de school een belangrijke volgende stap zetten: een ethisch gesprek voeren met de leerlingen en hun perspectief op het vraagstuk horen.

Dit praktijkvoorbeeld verscheen in uitgebreidere vorm op de [*website van de VO-raad*](#).

Mogen leraren smartphones innemen?

Mogen leraren smartphones afpakken als ze verboden zijn en toch gebruikt worden tijdens de les? Jurist Arnoud Engelfriet geeft hier in een blog op security.nl een helder antwoord op. Scholen mogen straffen opleggen zolang die redelijk en proportioneel zijn. Een leraar mag een leerling vragen om zijn telefoon te overhandigen. Zelf een telefoon van een leerling afpakken mag niet. Wat vervolgens een redelijke en proportionele straf is, is aan interpretatie onderhevig. Een telefoon een week afpakken is waarschijnlijk disproportioneel, omdat het zo'n belangrijk apparaat in het leven van alledag is geworden.

Wat mag wel en wat mag niet?

- ▶ Leraren mogen telefoons wel innemen, maar volgens een bepaling van de Algemene Klachtencommissie in 2008 mag dat alleen onder schooltijd.
- ▶ Telefoons innemen mag alleen als de strafmaatregel in het reglement van de school staat en als de leerling de mogelijkheid heeft om tegen het besluit in beroep te gaan.
- ▶ Een leraar mag een telefoon niet van een leerling afpakken, maar hem alleen innemen door ernaar te vragen en de telefoon door de leerling zelf te laten overhandigen. Als de leerling blijft weigeren, kan de leraar in een uiterst geval dreigen met schorsing.
- ▶ De leraar mag nooit op de telefoon van de leerling kijken en zoeken, of de leerling dwingen zijn telefoon te ontgrendelen zodat hij erop kan kijken.

Stap 6: Evalueer het beleid en stel bij waar nodig

Enmaals gekozen en ingevoerd beleid moet natuurlijk ook geëvalueerd worden. Pakt het in de praktijk ook uit zoals verwacht?

Kies voor vaste momenten om de ervaringen van alle betrokkenen uit te vragen, bijvoorbeeld door middel van enquêtes of groeps-gesprekken. Het kan lastig zijn om een goede balans te vinden tussen achter het gekozen beleid staan, dit een kans geven en het lang genoeg uitproberen, en flexibel genoeg blijven om relevante signalen goed op te pikken en de nodige aanpassingen te doen. Probeer hier van tevoren al rekening mee te houden.

Houd ondertussen ook de wereld buiten de school goed in de gaten. Verandert er iets waardoor het beleid moet worden aangepast? De afgelopen jaren is er bijvoorbeeld veel gebeurd op het gebied van sociale media. De manier waarop apps worden ontworpen, verandert continu. Dit soort veranderingen kunnen op een gegeven moment vragen om aanpassingen van de afspraken.

3 Zeven onmisbare tips

Deze aanvullende tips kunnen helpen het schoolbeleid in praktijk te brengen, met oog voor leraar en leerling.

 Tip 1: Besteed aandacht aan zelfreflectie, als onderdeel van digitale geletterdheid

Leerlingen moeten leren zichzelf te beheersen als het gaat om afleiding, maar dat lukt alleen als ze ook leren om na te denken over hun eigen gedrag. Bij zelfreflectie houden zij zichzelf een spiegel voor en stellen zij zichzelf relevante vragen.

Het doel van zelfreflectie is dat leerlingen zich bewust worden van de dingen die zij doen. Welke keuzes maken ze en waarom juist die keuzes? Wat lukte er goed en wat minder goed? Zelfreflectie kan bijdragen aan meer bewustzijn van eigen gedrag, waardoor leerlingen zichzelf uiteindelijk beter in de hand kunnen houden. Makkelijk is het niet, maar de leraar kan helpen om die vragen te stellen, bijvoorbeeld in het mentoruur, bij maatschappijleer of levensbeschouwing.

Zelfreflectie is belangrijk en nuttig voor álle leerlingen. Vanzelfsprekend moet je als school wel aansluiten op het niveau van leerlingen, en zal het bij leerlingen in het speciaal onderwijs of leerlingen met een indicatie in het reguliere onderwijs veel extra aandacht en inspanning vergen. In de praktijk helpt vooral veel herhalen.

Praktijkvoorbeeld

School: Ithaka Internationale Schakelklassen

Wie: Rob Bekker, leraar NT2

Leerlingen een stem geven met smartphones

Dat de smartphone ook onmisbaar gereedschap kan zijn, bewijst Ithaka Internationale Schakelklassen in Utrecht, voor leerlingen van 12 tot 18 jaar die geen of weinig Nederlands spreken. Het leren van de taal staat centraal. De voornaamste taak van Ithaka is het 'doorschakelen' van de andersstalige leerlingen naar het Nederlandstalige onderwijs. In samenwerking met de Universiteit Utrecht krijgen leerlingen les in media maken door te filmen en monteren met hun smartphone.

Rob Bekker, leraar NT2 (Nederlands als tweede taal) op Ithaka, is enthousiast. "Door media te leren maken, leren ze ook hoe media werken. Daar hebben ze hun hele leven baat bij. Maar de aanleiding was een andere. Door hun taalachterstand hebben onze leerlingen veel moeite om een goed cv te maken en om hun verhaal te vertellen aan de middelbare school waar ze naartoe willen. Dankzij de smartphone en de medialessen kunnen ze hun verhaal op een andere manier kwijt."

Bekker erkent wel dat de smartphone ook een stoorzender kan zijn. "Ook op onze school is dat een dingetje. Maar tegelijkertijd: de meeste van onze leerlingen zijn gevlucht en hebben soms nog familie in het land van herkomst wonen. Ik heb er geen moeite mee wanneer een leerling zijn telefoon pakt, als zijn moeder op een berg in Soedan eindelijk een plekje met bereik heeft gevonden."

Mogelijke vragen die leraren kunnen stellen, zijn:

- ▶ Ben jij de baas over je eigen smartphone, of is die de baas over jou? Waar merk je dat aan?
- ▶ Zijn er nog andere apparaten dan je telefoon, waarbij 'wie is er eigenlijk de baas?' een rol speelt?
- ▶ Wat voel je wanneer je likes krijgt via sociale media? Wat voel je als je niets krijgt?
- ▶ Wat als je voor een prikje duizend TikTok-volgers kan kopen, zou je dat dan doen? Waarom wel/niet?
- ▶ De smartphone brengt mensen bij elkaar, maar kan ook leiden tot ruzies die de sfeer in de groep flink verpesten. Wat brengen sociale media jou?
- ▶ Wat doet het met je als iemand vervelend reageert op een berichtje van jou op sociale media? Hoe houd je het gezellig?
- ▶ Weet je wat een filterbubbel is? Hoe serieus is het volgens jou gesteld met de filterbubbel? Bekijk deze [TED-talk](#) ter inspiratie.

Meer informatie:

- ▶ Het [Handboek digitale geletterdheid](#) van Kennisnet
- ▶ Netwerk Mediawijsheid heeft een overzicht gemaakt van [materialen die helpen te praten over digitale omgangsvormen](#). Met onder meer WhatsHappy. Deze les is vooral geschikt voor de bovenbouw van het primair onderwijs, maar ook bruikbaar in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.
- ▶ [Dick van der Wateren over verwondering en digitale volwassenheid](#)

Tip 2: Besteed aandacht aan zelfregulatie

Je kunt een algeheel verbod op smartphones instellen, maar daarmee los je niet alle problemen op. Bedenk ook dat de smartphone nu eenmaal een onlosmakelijk onderdeel van de samenleving is geworden en dat leerlingen moeten leren om er verstandig mee om te gaan.

Zowel in het privéleven, in het vervolgonderwijs als in het werkend leven liggen afleiding en verleiding door de smartphone voortdurend op de loer. In het bijzonder via sociale media. Sociale media zetten vanwege hun aard en opzet heel effectieve technieken in om gebruikers aan zich te binden, om ervoor te zorgen dat ze zo lang mogelijk blijven en zo vaak mogelijk terugkeren.

Aandachtspunten:

- ▶ Sommige groepen leerlingen zijn waarschijnlijk gevoeliger voor de afleiding van smartphones of voor de negatieve effecten ervan. De smartphone is zeker niet de enige afleider, maar je kunt leerlingen in coach- of mentorgesprekken wel wijzen op de risico's ervan.
- ▶ Alle leerlingen, onafhankelijk van hun niveau, hebben baat bij:
 - ▶ *praten over afleiding;*
 - ▶ *bewustwording van het feit dat multitasking niet – en zelfs contraproductief – werkt;*
 - ▶ *oefeningen meekrijgen op het gebied van zelfregulatie, bijvoorbeeld bij zelfstandig werken in de les, of bij het maken van huiswerk.*

- ▶ Zelfregulatie kan niet van de ene op de andere dag worden aangeleerd. Het vraagt om doorlopende aandacht en oefening.
- ▶ Praat met de ouders van leerlingen. Zij kunnen een wezenlijke rol spelen bij het aanleren van zelfregulatie en het oefenen met aandacht en focus.

Lesideeën:

- ▶ Oefen met je leerlingen en daag ze uit. Laat ze bijvoorbeeld drie minuten een beeldschermtekst lezen, zonder toe te geven aan de verleiding een ander scherm te openen. Probeer het daarna vier minuten en doe er vervolgens steeds een minuut erbij.
- ▶ Vraag leerlingen om tijdens het lesuur hun telefoon aan te zetten, met het volume op z'n hardst. Laat elke notificatie turven op een poster met categorieën zoals Instagram, BeReal, TikTok, WhatsApp, Snapchat en inkomende telefoongesprekken. Praat na afloop met leerlingen over hoe ze thuis omgaan met de meldingen die binnenkomen op hun smartphone. Hoe gaan zij om met al die digitale 'schreeuwen om aandacht'? Hoe blijven zij gefocust op hun huiswerk?
- ▶ Vraag leerlingen om een dag door te brengen zonder telefoon. Laat ze een dagboek bijhouden. Wat ervaren ze? Voer hierover een gesprek met elkaar. Tip: het boek *Een kleine filosofie van de digitale onthouding* van filosoof Hans Schnitzler.

Meer informatie:

Simon Verwer over omgaan met digitale afleiding op school

Tip 3: Kijk verder dan de smartphone

Niet alleen smartphones kunnen een bron van afleiding zijn; tablets, Chromebooks, laptops en smartwatches zijn dat net zo goed. Ook via die apparaten kunnen leerlingen berichten ontvangen of gamen, video's kijken en sociale media volgen. Zelfs via bepaalde koptelefoons en oortjes zijn berichten en meldingen te ontvangen. Een digitale assistent zoals Siri leest de berichten voor. Je kan zelfs direct antwoorden, zonder dat je de assistent hoeft aan te spreken.

- ▶ Een breder mediabeleid dat verdergaat dan alleen de smartphone verdient dus aanbeveling.
- ▶ Een technisch hulpmiddel is Mobile Device Management (MDM). Dat is software waarmee je mobiele devices, zoals tablets, laptops en Chromebooks, op afstand kunt beheeren. Je kunt bijvoorbeeld bepaalde apps wel of niet toestaan, zicht houden op welke leerling op welk device is ingelogd en controleren hoeveel tijd een leerling waaraan besteedt. Dit geldt alleen voor apparaten die door de school aan leerlingen verstrekt zijn, dus niet voor smartphones, smartwatches en earbuds die leerlingen zelf mee naar school nemen.
- ▶ Daarnaast bestaan er internetfilters, waarmee de school kan bepalen welke websites wel en niet toegankelijk zijn en wanneer leerlingen wel en niet op internet kunnen. Ook hier geldt dat de filters niet werken voor persoonlijke apparaten van leerlingen waarmee zij via hun eigen verbinding het internet opgaan.

Bedenk wel dat dit geen oplossingen voor alles zijn, zoals programma's voor ouderlijk toezicht dat ook niet zijn. Ook staan dit soort technische hulpmiddelen op gespannen voet met de noodzaak om leerlingen te leren hun eigen gedrag te reguleren. Het is belangrijk om leerlingen en hun ouders goed te informeren over wat je wel en niet doet met MDM. Leerlingen kunnen het idee dat ze in de gaten gehouden worden op hun device als buitengewoon onprettig ervaren.

Meer informatie:

Mobile Device Management: het beheer van mobiele devices in de klas

Tip 4: Koppel het smartphonebeleid aan het socialeveiligheidsbeleid

Ook al geef je weinig ruimte aan de smartphone, dan nog is zijn invloed op het leven van je leerlingen – en dus op het schoolklimaat – groot. Heibel in een WhatsApp-groep kan de stemming in een klas ingrijpend beïnvloeden. En een naaktfoto die viraal gaat, kan de hele school op stelten zetten. Anticipeer op dit soort incidenten door voortdurend gesprekken te voeren met leerlingen (en met elkaar) over dingen die fout kunnen gaan.

Het verdient aanbeveling om de invloed van smartphones onderdeel van het socialeveiligheidsbeleid te maken. Houd daarbij ook rekening met de valkuilen voor medewerkers. Wat doe je als die iets onhandigs hebben gepost op sociale media wat onrust geeft op school? En hoe reageer je als school op calamiteiten? De Kennisnet-publicatie *Sociale media en valkuilen voor medewerkers* bevat instruc-

ties voor het ontwikkelen van beleid, een rampenplan en een handige checklist. Inclusief omgang met de ouders en de media. Het gaat bij sociale veiligheid niet alleen om dingen die fout (kunnen) gaan, maar ook over de vraag hoe je het goed kunt doen. Hoe stimuleer je je leerlingen om digitale media positief in te zetten, voor zichzelf en voor anderen?

Meer informatie:

- ▶ *Sociale veiligheid op school en internet*
- ▶ *Sociale media en valkuilen voor medewerkers*
- ▶ *De Aanpak IBP (informatiebeveiliging en privacy)*

Tip 5: Betrek leerlingen in een vroeg stadium

De ervaring leert dat leerlingen vaak pas laat in het proces wordt gevraagd om hun mening als het gaat over digitale toepassingen op school. Of het nu gaat om het smartphonebeleid, streng of niet, of dat het gaat om het aanpassen van digitale leerlingadministratiesystemen; leerlingen (en leraren) voelen vaak direct de gevolgen. Vervelende bijwerkingen zijn te voorkomen wanneer leerlingen op tijd om hun mening wordt gevraagd. Dat hoeft beslist niet te betekenen dat zij bepalen wat de school doet.

▶ *Het Ethiekkompas* is een gesprekstool van Kennisnet waarmee je op basis van waarden die voor jou belangrijk zijn het antwoord zoekt op een gezamenlijk dilemma. Ook met leerlingen is zo'n moreel beraad goed te voeren. Dit levert vaak heel interessante gesprekken op.

Praktijkvoorbeeld

School: Fortes Lyceum

Wie: Wim Langens, directeur

Onderdeel van het leven, onderdeel van de school

Wim Langens is directeur op het Fortes Lyceum, een school in Gorinchem voor mavo, havo en vwo. “Tot en met 2013 namen we telefoons in als leerlingen die onder schooltijd gebruikten. Het kantelpunt was een organisatiedag na de zomervakantie. Ik stak mijn mobiel omhoog en zei: ‘Ik doe hier alles mee, het is mijn communicatie, mijn agenda, mijn netwerk. Datzelfde geldt voor de leerlingen. Waarom nemen we hun telefoons in? Hoe zouden jullie je voelen als je bij een theaterbezoek wordt gedwongen je telefoon in te leveren?’

Omdat dit gevoel werd gedeeld door de aanwezigen hebben we als schoolleiding vrij snel het besluit genomen om van het innemen af te stappen. De filosofie bij ons op school is dat de mobiele telefoon een onderdeel van het leven is. En dat we leerlingen moeten helpen daarmee om te gaan. Overigens zijn we toen ook van de

schoolbel afgestapt, omdat iedereen toch de tijd bij zich heeft.”

Sommige docenten op het Fortes Lyceum zetten de telefoons tijdens de lessen in, bijvoorbeeld voor het oefenen van basisvaardigheden bij wiskunde. Op verzoek van enkele docenten zijn telefoontassen opgehangen in de lokalen. Als een docent het wil, kan hij leerlingen verzoeken hun telefoon in de tas te doen. De school adviseert startende leraren om zich te focussen op klassenmanagement en de telefoons in de tas te laten doen.

Langens ziet veel voordelen van deze manier van werken: “Je hoeft geen politieagent te spelen en kunt de mogelijkheden van telefoons in de klas benutten. Er worden zoveel apps ontwikkeld voor leerlingen: voor roosters, cijferlijsten tot het leren van woordjes en andere zaken. Daarnaast is er

nog een belangrijk voordeel. Veel leerlingen kunnen geen laptop betalen, maar een mobiele telefoon hebben ze allemaal. Wij willen ouders ook niet voor een moeilijke keuze stellen, omdat een school een laptop verplicht stelt. Door met mobiele telefoons te werken sluit je niemand uit, iedereen doet mee.

“Ons uiteindelijke doel is dat leerlingen zelfregulerend en zelfbewust worden in hun omgang met digitale technologie. Dat ze zelf zien: nu leidt het me af, ik leg ‘m weg. En we zien dat dat ook gebeurt: in de pauzes zijn mobiele telefoons niet verboden, maar er is in de bovenbouw een ongeschreven regel dat je dan geen telefoons gebruikt. Leerlingen praten met elkaar, doen spelletjes en maken grappen. Er is niemand die hen dat vertelt aan het begin van de vierde klas, de nieuwe bovenbouwers merken dat vanzelf.”

Dit praktijkvoorbeeld verscheen in uitgebreidere vorm op de [website van de VO-raad](#).

Tip 6: Bevorder het klassenmanagement van het team

Smartphones kunnen de les zo verstoren dat het uiterste van de leraar wordt gevegd. Denk aan discussies met leerlingen die hun mobieltjes niet in de telefoontas stoppen, ouders die hun kinderen bellen midden in de les. Voor leraren die het vak nog in de vingers moeten krijgen, misschien net van de opleiding komen, kan het nog moeilijker zijn om orde te houden en de sfeer in de klas goed te houden. Klassenmanagementvaardigheden zijn daarom van groot belang, met daarbij steun van collega's.

Verder helpt het als leraren ict-bekwaam zijn. Dat wil zeggen dat leraren niet alleen oog hebben voor de pedagogische vragen die digitalisering oproept, maar zelf ook begrijpen wat de impact van digitale technologie kan zijn en daar met leerlingen over kunnen praten. Niet elke ict-toepassing is voor iedere leersituatie effectief. Daarom is het belangrijk dat leraren weten wat wel en niet werkt met ict in verschillende leersituaties.

Meer informatie:

- ▶ De [Handreiking professionalisering ict-bekwaamheid](#) van Kennisnet.
- ▶ De Kennisbundel [Gedrag in de school](#) van Didactief.
- ▶ Het boek [Regie in de klas](#) van Tom Bennett. In [deze video](#) geeft hij tekst en uitleg.

Tip 7: Geef het goede voorbeeld

Bij het kiezen van beleid rond smartphones is het goed om ook te bespreken en eventueel vast te leggen wat de verwachtingen zijn van leraren en andere onderwijsprofessionals. Die regels hoeven niet hetzelfde te zijn als de regels voor de leerlingen; daar zitten didactische en pedagogische overwegingen achter.

'Practice what you preach' is een belangrijk uitgangspunt. Zorg ervoor dat de regels voor onderwijspersoneel niet te ver afliggen van de regels voor leerlingen; dat voorkomt een hoop frustratie. Wat leerlingen de leraar zien doen, is een boodschap met meer zeggingskracht dan wat een leraar zegt. Het is bijvoorbeeld niet handig als de les wordt verstoord doordat de telefoon van een leraar afgaat, terwijl de school smartphones alleen op specifieke momenten toestaat. Het kan voor leerlingen buitengewoon oneerlijk voelen dat hun smartphonegebruik aan banden wordt gelegd, terwijl hun leraar tijdens de les op zijn telefoon bezig is.

'Geef het goede voorbeeld' kan ook op een andere manier worden ingevuld – door de afleiding via systemen als SomToday en Magister zoveel mogelijk te beperken. Denk aan een docent wiskunde die om elf uur 's avonds cijfers in het systeem zet, of aan een roosterwijziging die in het weekend online wordt doorgegeven. Dit kan onrust veroorzaken bij leerlingen die 's avonds Magister checken op het cijfer voor wiskunde of tijdens de les Frans continu SomToday refreshen voor het cijfer van biologie. Een invulling kan zijn dat het team afsprekt cijfers alleen op vaste momenten door te geven.

Slot

Op veel scholen is het een urgent gespreksonderwerp: hoe gaan we om met de last die smartphones geven, zoals afleiding in de klas? In de politiek en media staat het onderwerp eveneens prominent op de agenda. Ook al weten we nog niet alles, scholen staan nu voor de uitdaging om hun grenzen te bepalen. Hoe ver ze daarin moeten gaan, daar zijn velen nog niet over uit. Smartphones kunnen namelijk ook ondersteunen bij het leren of de lessen verlevendigen. Bovendien willen scholen leerlingen helpen om op een goede manier deel te nemen aan de digitale samenleving.

Deze handreiking bevat aandachtspunten die voor scholen kunnen werken. Voorop staat dat scholen een duidelijk, liefst schoolbreed, smartphonebeleid formuleren, en er ook voor zorgen dat dat beleid wordt gedragen en nageleefd. Dit geeft helderheid en rust voor leerlingen en leraren, die worstelen als het onduidelijk is wat de regels precies zijn. Uiteraard is het zaak dat de school het smartphonebeleid bijstelt zodra dat nodig is.

In dat schoolbeleid moet in ieder geval aandacht zijn voor digitale geletterdheid en de effecten van multitasking op het leren van leerlingen. Uit onderzoek komen aanwijzingen naar voren dat leerlingen die meer moeite hebben met leren meer profiteren van strikte regulering. Vooral voor praktijkonderwijs en vmbo-basis en -kader kan het verstandig zijn om hier nadrukkelijk op in te zetten.

Begrenzen – of zelfs helemaal verbieden – vrijwaart de school niet van zijn verantwoordelijkheid om leerlingen te leren omgaan met de digitale wereld waarmee ze via hun smartphone verbonden zijn, en zullen zijn in de toekomst. Tegelijkertijd is smartphones op school simpelweg toestaan geen garantie dat leerlingen ermee leren omgaan. Elke school zal zijn eigen beleid moeten vormgeven, met aandacht voor de didactische én pedagogische vragen die de smartphone op school oproept.

Bronnenlijst

- ▶ Beland, L.-P., & Murphy, R. (2016). Ill Communication: Technology, distraction & student performance. *Labour Economics*, 41, 61–76. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.sciencedirect.p31>
- ▶ Kennisrotonde. (2019). Welke interventies helpen scholieren om afleidingen zoals games onder schooltijd te weerstaan? <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.kennisrotonde.p31>
- ▶ Beneito, P., & Vicente-Chirivella, O. (2022). Banning mobile phones in schools: evidence from regional-level policies in Spain. *Applied Economic Analysis*, 30. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.emerald.p31>
- ▶ Beyens, I., Pouwels, J. L., Van Driel, I. I., Keijsers, L., & Valkenburg, P. M. (2020). The effect of social media on well-being differs from adolescent to adolescent. *Scientific Reports*, 10(1). <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.nature.p31>
- ▶ Braams, B. R., Van Duijvenvoorde, A. C. K., Peper, J. S., & Crone, E. A. (2015). Longitudinal Changes in Adolescent Risk-Taking: A Comprehensive Study of Neural Responses to Rewards, Pubertal Development, and Risk-Taking Behavior. *The Journal of Neuroscience*, 35(18), 7226–7238. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.jneurosci.p31>
- ▶ Crompton, H., Burke, D., & Gregory, K. H. (2017). The use of mobile learning in PK-12 education: A systematic review. *Computers & education*, 110, 51–63. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.sciencedirect.elsevier.p31>
- ▶ Hendriks, E. (2022, 21 maart). Sociale media & jongeren: verslag online lezing. *Youthonderzoek*. Geraadpleegd op 25 april 2023, van <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.youthonderzoek.p31>
- ▶ Kennisrotonde. (2023a). Wat zijn de effecten van (een verbod op) het gebruik van smartphones in de klas op het welbevinden van leerlingen? | Kennisrotonde. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.kennisrotonde.effecten.p31>
- ▶ Kennisrotonde. (2023b). Wat zijn de effecten van (een verbod op) smartphones, laptops en tablets in de les en op school op de leerprestaties van vo-leerlingen en mbo-studenten? ((KR. 1597/1602)). <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.kennisrotonde.leerprestaties.p31>
- ▶ Kessel, D., Hardardottir, H. L., & Tyrefors, B. (2020). The Impact of Banning Mobile Phones in Swedish Secondary Schools. *Social Science Research Network*. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.ssrn.p31>
- ▶ Kirschner, P. A. (2023). Mobieltjes in de klas: position paper t.b.v. rondetafelgesprek Mobieltjes in de klas d.d. 12 april 2023. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.tweedekamer.p31>
- ▶ Kirschner, P. A., & De Bruyckere, P. (2017). The myths of the digital native and the multitasker. *Teaching and Teacher Education*, 67, 135–142. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.sciencedirect.elsevier.myths.p31>
- ▶ LAKS. (2023). Mobieltjesverbod – stop met symptoombestrijding, begin bij de kern van het probleem! Position paper t.b.v. rondetafelgesprek Mobieltjes in de klas d.d. 12 april 2023. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.tweedekamer.kammerstukken.p31>
- ▶ Naismith, L., Sharples, M., Vavoula, G., & Lonsdale, P. (2004). *Literature Review in Mobile Technologies and Learning*. Futurelab Series, 11.

- ▶ Pouwels, J. L., Valkenburg, P. M., Beyens, I., Van Driel, I. I., & Keijsers, L. (2021). Social media use and friendship closeness in adolescents' daily lives: An experience sampling study. *Developmental Psychology*, 57(2), 309–323. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.psycnet.p32>
- ▶ Przybylski, A. K., & Weinstein, N. (2017). A Large-Scale Test of the Goldilocks Hypothesis: Quantifying the Relations Between Digital-Screen Use and the Mental Well-Being of Adolescents. *Psychological Science*, 28(2). <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.journals.sage.p32>
- ▶ Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. (2023, 16 januari). #GeenPaniek - Gezondheid, jongeren en hun digitale omgeving. Geraadpleegd op 25 april 2023, van <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.adviezen.raadrvs.p32>
- ▶ Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2019). Schermgebruik, blauw licht en slaap.
- ▶ Saab, N. (2023). Effectiviteit van de mobiele telefoon in de les en randvoorwaarden voor effectief gebruik. In Position paper t.b.v. rondetafelgesprek Mobiel tjes in de klas d.d. 12 april 2023. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.tweedekamer.kamerstukken.saab.p32>
- ▶ Schreuders, E., Braams, B. R., Blankenstein, N. E., Peper, J. S., Güroğlu, B., & Crone, E. A. (2018). Contributions of Reward Sensitivity to Ventral Striatum Activity Across Adolescence and Early Adulthood. *Child Development*, 89(3), 797–810. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.srcd.p32>
- ▶ Siebers, T., Beyens, I., Pouwels, J. L., & Valkenburg, P. M. (2021). Social Media and Distraction: An Experience Sampling Study among Adolescents. *Media Psychology*, 25(3), 343–366. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.tandfonline.p32>
- ▶ Smits, A., van Koeven, E., & Windesheim Lectoraat: Onderwijsinnovatie en ict. (2022, 3 mei). Lezen en digitale geletterdheid: (hoe) gaat dat samen? Geletterdheid en schoolsucces. Geraadpleegd op 25 april 2023, van <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.geletterdheidenschoolsucces.p32>
- ▶ Stieger, S., & Wunderl, S. (2022). Associations between social media use and cognitive abilities: Results from a large-scale study of adolescents. *Computers in Human Behavior*, 135, 107358. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.sciencedirect.results.p32>
- ▶ Valkenburg, P. M., Beyens, I., Pouwels, J. L., Van Driel, I. I., & Keijsers, L. (2021). Social Media Browsing and Adolescent Well-Being: Challenging the “Passive Social Media Use Hypothesis”. *Journal of Computer-Mediated Communication*. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.oxfordacademic.p32>
- ▶ Wang, J., Tigelaar, D. E. H., Zhou, T., & Admiraal, W. (2022). The effects of mobile technology usage on cognitive, affective, and behavioural learning outcomes in primary and secondary education: A systematic review with meta-analysis. *Journal of Computer Assisted Learning*. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.wiley.p32>
- ▶ Ward, A. F., Duke, K., Gneezy, A., & Bos, M. (2017). Brain Drain: The Mere Presence of One's Own Smartphone Reduces Available Cognitive Capacity. *Journal of the Association for Consumer Research*, 2(2), 140–154. <http://kn.nu/schoolbeleidsmartphones2023.w.bmj.p32>
- ▶ Williams, K. M., Kraphol, E., Yonova-Doing, E., Hysi, P. G., Plomin, R., & Hammond, C. J. (2019). Early life factors for myopia in the British Twins Early Development Study. *British Journal of Ophthalmology*, 103(8), 1078–1084. <https://doi.org/10.1136/bjophthalmol-2018-312439>

Colofon

Schoolbeleid voor smartphones

Datum van uitgave
Juni 2023

Auteurs
Remco Pijpers
Lotte Dondorp

Eindredactie
Muriël Kleisterlee

Vormgeving
Delta3

Met dank aan
Henk Boeke
Manel van Kessel
Nadira Saab
Patti Valkenburg
Linda Zeegers

Deze publicatie is gemaakt in samenwerking met de VO-raad.

Sommige rechten voorbehouden
Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(s) en uitgever van Kennisnet geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Over Kennisnet

Goed onderwijs legt de basis voor leven, leren en werken en daagt leerlingen en studenten uit om het beste uit zichzelf te halen. Dat vraagt om onderwijs dat inspeelt op sociale, economische en technologische ontwikkelingen. Kennisnet ondersteunt besturen in het primair onderwijs (po), het voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) bij een professionele inzet van ict en is voor scholen de gids en bouwer van het ict-fundament. Kennisnet wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Kennisnet
Postbus 778
2700 AT Zoetermeer

T 0800 321 22 33
E support@kennisnet.nl
I kennisnet.nl